

OSVRT NA POEZIJU DEJANA ALEKSIĆA

Poezija Dejana Aleksića nosi znak usmerenog traganja za sebi svojstvenom autorskom merom, na tragu pesničkih majstora iza kojih je lakše rušiti nego se nadmetati s njima u kvalitetu gradnje i punoći smisla. Od prve zbirke *Potpuni govor* (1995), čija je naslovna sintagma doznala visoku težnju bez koje ne treba ni počinjati, do najnovije, sedme po redu, raznosmernim i disparatnim iskustvima provejane zbirke *Jedino vetar* (2011), razvojna putanja dovodi Aleksića do tačke izvesne dozrelosti, sa koje se mogu bolje svesti pesnički računi – u susretu sa govorom *nasleđenim, nedosegnutim i neporaženim* (navodimo razne pesnikove epitete uz imenicu *govor*) i sa ukupnošću vidljive i nevidljive realnosti što je, postupno, osvajala sve pretežniji prostor u ovoj pretežno samozapitanoj poeziji, u kojoj, po rečima jedne pesme s početaka, „poredak stvari gubi se / U značenjima koja služim“.

Koliko god i u najboljim pesmama ranih zbirki – mislimo na zbirke *Dokazivanje senke* (1996) ili *Svagdašnji čas* (2000) – odjekivala dikcija tada obilno zračecog *Pisma* Ivana V. Lalića, knjige što je nanovo nadmoćno pokazala (premda ne i jedina) da je i u zahtevnim formama istančanom savremenom autoru i dalje prostrano, da nisu stvar „prošle prošlosti“ nego mogućni izazov, toliko se iznutra, već tada, kod Aleksića može zapaziti diskretno pomeranje sa pozicije dovrhunjenog glasa simbolističkog nasleđa (ili pak neosimbolizma) na ona stanovišta sa kojih se razmatra kako dalje. Lalićeva suverena apologija sveta što traje „jer znači“, biće kod Aleksića najpre poljuljana, podvrgnuta novom ispitu i opitu, u neizbežnom kriptopolemikom iskazu jedne pesme u zbirci *Svagdašnji čas*: „Svet je određen, verujemo, mada / Ponekad biva da smisao kasni.“ Ovakav otklon, razume se, pospešen je i epohalnim fonom sržnog nepoverenja u jezik, u logocentrični poredak, u poststrukturalističkoj misli rečito osporen – ali i nezamenjen kakvim izglednim poretkom i osloncem. Drama nepodudarnosti jezika i sveta, kao i pojedinca uslovljenog nasleđenim i uvek nekako nepotpunim govorom, tematska je okosnica ukupne poezije Dejana Aleksića, vremenom oslonjenijeg na poznju, duboko ironijsku poetiku Borislava Radovića, kome posvećuje jednu od završnih pesama, donekle programsku, pastiš pesmu u zbirci *Jedino vetar*. Kao ni naš jezik nametnuti, koji podvlašćuje i u sebe uvlači, ni osetljivo pojedinstvo ne ostaje postojano i pouzdano, pred sobom samim naročito. „Svagda sam niko i bilo koji / A poezija je teška upala / Jednine što me iznutra broji“, napisaoće Aleksić u jednoj izrazitoj pesmi, „Moje telo se seća“, iz zbirke *Sobna mitologija* (2003).

Aleksić u zbirci *Jedino vetar*, celini odista sumirajućoj, uglavnom iskoračuje iz zadanih okvira vezanog stiha i utvrđenih metričkih i strofičkih oblika – kojih se držao i kojima se igrao – što je jedna od spolja vidljivih novina. Dok su ranije dominirale lirske studije stanja i pojava, novije pesme mahom su mikropriče, širokih asocijativnih pokreta. U dosadašnjoj poeziji Aleksićevo autorsko težište bilo je na produbljenu pesničkih oruđa i kondenzaciji, od leksike (uvek birane a gdekad i nestandardne), preko sabijenih tropičnih slika pa do

razbokorene sintakse i markantne retorike. U tome isprobavanju zatičemo uspele ili makar hrabre i neobične prodore na svim nivoima pesničkog sklopa. Napor za oblikovanjem i preoblikovanjem, estetizam kao ishodište, jeste među prvim poetičkim činjenicama Aleksićeve poezije. Retorička opitovanja dovela su njegov iskaz u stanje primetno „otežale forme“, usled barokno precioznih zahvata, pogotovo kad njima uzdiže sasvim banalne realije. Tako šta čini neutralnije, autorski proračunatije nego senzualni Danilov, na primer, ili odrešiti i ekspresivni Živorad Nedeljković – da pomenemo dvojicu poetički dodirujućih pesnika Aleksiću prethodećeg generacijskog talasa – pesnik takvim strategijama ponegde dovodi do duboko zasnovanog i značenjski efektivnog lirskog mesta, odeljka ili poente, do malih lirskih otkrivenja, a drugde opet, iskušava domet raznih subverzivnih i bizarnih gestova. Dosledno, od pesama *Sobne mitologije*, pesnik i u pesmama zbirke *Jedino vetar* ima običaj da posegne za napregnutim analogijama, da sastavi sakralno i krajnje trivijalno, gde se na međusobno pomirenje u sintezi ne može računati. Ali odatle, gdekad, bije hladan dah crnog humora, intonacije što svedoči neprevladani raskol među sferama i pojavama u svetu kome pripadamo. Ako nam se, na primer, učini preneglašeno poređenje u pesmi „Čekaonica“ zbirke *Jedino vetar*, u stihu koji glasi: „Jedna starica sa sela uzdiše / kao usamljeni monarh“ (a ovakav primer nije usamljen kod Aleksića) – onda već u narednim stihovima očuđenje poprima dublje, diskretno jezovite tonove: „Udno hodnika kašlje / sveštenik koji me je krstio. Posmatram / te ruke sa kojih je na mene sišla Tajna“ – da bi, potom, fokus konačno prešao i na lirskog subjekta, posmatrača, u poenti snažnoj i višeslojnoj: „Ćuteći čekam da između dva kašlja / hodnikom odjekne moje ime. / Budan sam u tami mojih usta.“ Takvih mesta, poput poslednjeg navedenog stiha, kod kojih se zastaje, samostalnih lirskih minijatura, u Aleksićevim pesmama, satkanim od značenjskih pomeranja i obrata, ima dovoljno. U stihu-lozinki „Poezija je čekaonica“ leži i jedna od uočljivih promena u pesničkoj perspektivi Aleksićevojoj. Onaj što je lirski počeo u prevlasti unutarnjih svetova, sopstva i jezika, uveliko u novijim pesmama integriše, pored autorefleksivnih i metapoetskih elemenata, pomniju „misao o svetu“ u jednoj usložnjenijoj pesničkoj optici. U pesmama zbirke *Jedini vetar* iskustvena svođenja nadrastaju mnoge teorijske ograde što ih ovovremenska autorska samosvest preterano potencira. Peva se ovde sabranije o Pismu sveta, kao u završnici pesme „Vatra i knjiga“: „Ono što gori uvek nešto saopštava“. Povratak poverenju u saopštenje izražava i pesma „Viškovi što ostaju iza govora“. Bez obzira na viškove, koji vrede samo ako su dubinski, pesnik će najmanje pogrešiti ako gradivo sažima, prema izdržljivosti gradiva. Tako je i sažimanje čitavog lirskog sižea o očevoj srčanoj boljci, u pesmi „Veza“, izvedeno u poređenju linija na kardiogramu sa muzičkim taktovima Baha, dok upečatljiva pesma o zemljotresu počinje slikom redom porušenih dimnjaka – a pečati simboličkim prizorom „bratstva po nesanicima“ od mukle majke zemlje zabeleženih ljudi. U sudaru nasušne afirmacije i razorne ironije, produbljene lirike i formalno-smisaonih nesaglasja, poezija Dejana Aleksića u zbirci *Jedino vetar* bliža je stabilnoj i polifonoj ravnoteži, potrebnoj i poeziji i svetu od koga zavisi. „Reč porinuta u jezik istiskuje / dovoljno stvarnosti da poverujemo / u ono što se ne može izreći.“ U ovim stihovima Dejana Aleksića sročena je, smatramo, formula za prepoznavanje svake punovredne pesme, kao prećutna, početna i završna reč pesničke službe čija putanja, u osnovi, liči na linije kardiograma.